

2020

DECENNIOUM DOELEN

KOMAF MET ARMOEDE

**ARMOEDE
VERBREEDT
EN VERDIEPT**

**DE 300 VLAAMSE GEMEENTEN
KLEUREN EIND 2019 ORANJE**

partners

SAMENLEVINGSOPOUW

steunpunt mens
en samenleving

MINDERHEDEN
FORUM

De OCMW-wet en het decreet lokaal sociaal beleid vormen de basis voor een lokaal armoede- en sociaal beleid. Gemeenten staan in de frontlinie en hebben instrumenten om een armoede mee te bestrijden. Zij staan het dichtst bij de mensen en kunnen een gericht armoedebelief voeren.

Daarom presenteerde Decenniumdoelen in 2018 net voor de gemeenteraadsverkiezingen een beperkte Lokale ArmoedeBarometer (LAB) voor 30 gemeenten. Het was een signaal naar de nieuwe gemeente-besturen. Met dit signaal konden de bestuursakkoorden zich meer dan ooit richten op een effectief armoedebestrijdingsbeleid. Sindsdien zijn er regionale en federale verkiezingen geweest en is de coronacrisis alles op scherp komen te zetten.

De nieuwe Vlaamse regering legt vandaag meer dan ooit de verantwoordelijkheid voor armoede-bestrijding in de gemeentelijke korf. Het Vlaams regeerakkoord nam zelf geen doelen of extra beleid op, maar verwees voortdurend naar de gemeenten.

Binnen het regeerakkoord zijn er echter weinig extra middelen voor die gemeenten. Integendeel, door de besparingen bij welzijn en vooral bij welzijnsactoren zoals de CAW's, worden de welzijns-opdrachten doorgespeeld naar de lokale besturen. Decentraliseren zonder extra middelen dreigt een verhaal van minder beleid te worden.

Sinds maart 2020 is de rol van de lokale besturen en het lokaal aanwezige middenveld nog nooit zo belangrijk geweest. Het zijn zij die de voortdurende schokgolven van corona hebben opgevangen. Zonder hun daadkracht zou de sociale impact nog erger geweest zijn. Dezelfde daadkracht zien we ook tijdens de tweede golf: gemeenten willen bv. vooraan lopen bij het opstarten van contact-tracing.

Een update van de LAB leek ons dan ook meer dan zinvol. Lokale besturen en het lokale middenveld springen in de bres: zij vangen de golven op, zij detecteren de problemen, zij moeten oplossingen op maat ontwikkelen en uitvoeren. De coronacrisis heeft hun verantwoordelijkheid op die manier nog verzaard: alle sociale gevolgen van de crisis worden nu ook hun verantwoordelijkheid.

Deze LAB is echter meer dan een Lokale ArmoedeBarometer: ze geeft immers ook een beeld van alle 300 Vlaamse gemeenten. Dit totale plaatje vormt tegelijkertijd de Vlaamse ArmoedeBarometer. De LAB en de ArmoedeBarometer zijn twee gezichten van eenzelfde medaille: de een zoomt in, de ander uit.

COLOFON

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:
Decenniumdoelen, Huidevetterstraat 165, 1000 Brussel
www.decenniumdoelen.be
Brussel, september, 2020

1. DE LOKALE ARMOEDEBAROMETER

De LAB geeft cijfers en evoluties voor de 300 Vlaamse gemeenten. Op basis van 16 indicatoren creëren we een beeld van de gemeente zelf. Het globale beeld, deze 16 indicatoren samen voor alle gemeenten, is de foto van Vlaanderen.

De 16 gebruikte indicatoren kunnen we opdelen in drie groepen: armoede-indicatoren, indicatoren die potentiële armoede meten en indicatoren van inspanningen van gemeenten. Telkens vind je ook het nulpunt van de evaluatie tussen haakjes.

De armoede-indicatoren zijn:

- de armoedecijfers van Kind en Gezin (vanaf 2008),
- de Onderwijskansarmoede-indicator (vanaf 2008),
- het aantal budgetmeters voor elektriciteit en gas (vanaf 2015),
- het aantal mensen met een leefloon (vanaf 2008),
- het aantal mensen met een Integratietegemoetkoming voor Ouderen (IGO) vanaf 2008).

De indicatoren die potentiële armoede meten zijn indicatoren die wijzen op een mogelijk probleem. Situaties die hier gemeten worden zijn niet per se onmiddellijk gelinkt aan armoede, maar duiden op een mogelijk armoedeprobleem nu of in de toekomst:

- langdurige werkloosheid (vanaf 2008)
- het aantal schoolverlaters zonder diploma (schooljaar 2013-2014 tem 2017-2018),
- het aantal jaren schoolse vertraging (schooljaar 2014-2015),
- het aantal huishoudens met een Verhoogde Tegemoetkoming (vanaf 2014),
- het aantal personen met een Ziekte en Invaliditeitsuitkering (vanaf 2012 tem 2018),
- het aantal kandidaat-huurders voor een sociale woning (vanaf 2011).

De laatste groep indicatoren omvatten de inspanningen van de gemeenten. Omwille van de beperkte beschikbaarheid en vergelijkbaarheid zijn dit een beperkt aantal indicatoren:

- aantal sociale verhuurkantoren (vanaf 2016),
- aantal sociale woningen (vanaf 2012),
- aantal kinderdagverblijven die inkomensgerelateerd werken (vanaf 2014),
- de Uitpas (2019).

Een beeld van de werkelijke inspanningen van de gemeenten, met name een evaluatie van het gevoerde sociaal beleid, komt verder in een tweede deel van de LAB ter sprake.

Voor al deze indicatoren hebben we de cijfers verzameld vanaf 2008 (indien mogelijk) tot en met eind 2019. Niet voor alle indicatoren zijn er echter gegevens beschikbaar vanaf 2008. We kozen toch voor 2008 omdat dat jaar net voor de economische crisis van 2009 kwam en beschouwd kan worden als een ‘normaal’ jaar.

We hebben de evolutie bekeken en gewaardeerd. Dit wil zeggen, een gemeente die het beter doet dan in 2008 scoort positief of positiever afhankelijk van de graad van verbetering en omgekeerd¹. Wanneer er amper iets wijzigde t.o.v. 2008 gaven we 0. Nul evalueren we ook als negatief: er is immers geen verbetering t.o.v. de beginsituatie.

Zo komen we tot vijf evaluaties, gaande van -2, -1 over 0, +1 tot +2. Een eenvoudige evaluatie die een beeld geeft van de situatie per indicator en ook voor alle indicatoren samen.

De LAB geeft een beeld van de situatie in de gemeente. De cijfers zeggen, zij het op beperkte wijze, iets over het gevoerde beleid. Gemeenten zijn immers niet verantwoordelijk voor bv. de toename of afname van het aantal langdurige werklozen of het aantal schoolverlaters zonder diploma. Ze zijn wél mede verantwoordelijk voor de Uitpas of voor het aantal sociale woningen.

Deze LAB geeft de gemeenten informatie over hun situatie. Het is een signaal hoe erg de armoede-situatie is in de desbetreffende gemeente. Het is een waarschuwing dat gemeenten het probleem niet kunnen negeren. Gemeenten kunnen immers een armoedebestrijdingsbeleid voeren: een sociaal woonbeleid, toegankelijke scholen, voldoende kinderopvang, een inclusief leefloonbeleid, een out-reachende werking, een sociaal energiebeleid, samenwerking met armoedeorganisaties, middenveld en welzijnsactoren, ... Ze kunnen diensten ontwikkelen daar waar het nodig is, of ontmoetingsplaatsen en ontmoeting organiseren.

Kortom, gemeenten kunnen een breed armoedebestrijdingsbeleid ontwikkelen, uitbouwen en financieren.

Tegelijkertijd zijn gemeenten sterk afhankelijk van het Vlaams of federaal armoedebeleid en van globale tendensen waar ze zelf geen vat op hebben. Elke interpretatie van de cijfers moet hiermee rekening houden.

2. DE ARMOEDESITUATIE IS ERNSTIG

Wat is het beeld van de 300 Vlaamse gemeenten op basis van de bovenstaande indicatoren?

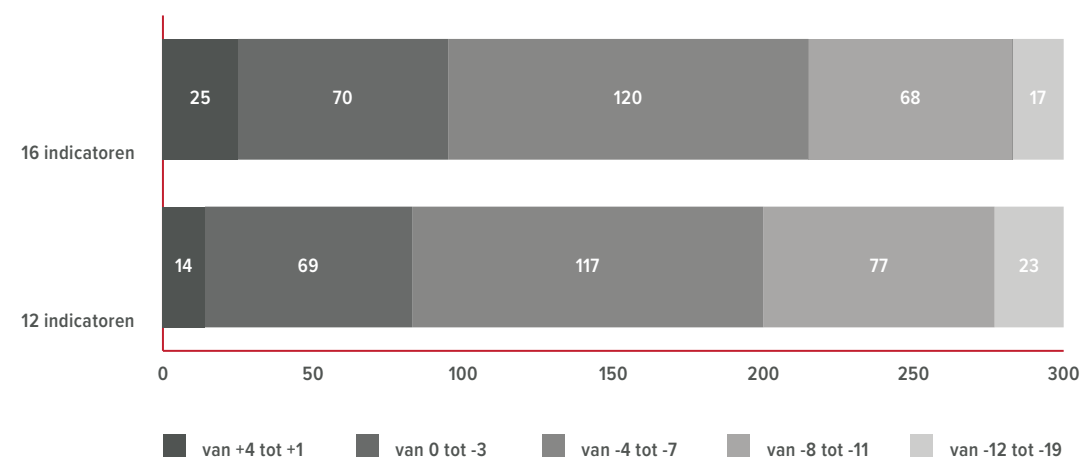
Dit totaalbeeld van de evaluaties van alle indicatoren wordt gevormd door een optelsom van alle resultaten per gemeente. De som bepaalt de plaats van de gemeente: positief (+4 tot +1), licht negatief (0 tot -3), negatief (-4 tot -7), ernstig negatief (-8 tot -11) en zeer negatief (-12 tot -19).

Grafiek 1 geeft een overzicht van de armoedesituatie in de 300 Vlaamse gemeenten.

Op basis van 12 indicatoren scoren 286 van de 300 Vlaamse gemeenten negatief tot zeer negatief in onze evaluatie op basis van 12 indicatoren (van 0 tot -19). 100 gemeenten scoren ernstig negatief tot zeer negatief (-8 tot -19). 117 gemeenten negatief (-4 tot -7) en 69 licht negatief (0 tot -3). Enkel 15 gemeenten scoren positief.

1 Het verschil tussen de evaluatie -/+1 en -/+2 werd bepaald door het gemiddelde van de evoluties; een gemeente die lager dan het gemiddelde evolueerde kreeg een -/+1 evaluatie, een gemeente die hoger dan het gemiddelde evolueerde kreeg -/+2 evaluatie.

EVALUATIE VAN EVOLUTIE ARMOEDESITUATIE IN 300 VLAAMSE GEMEENTEN

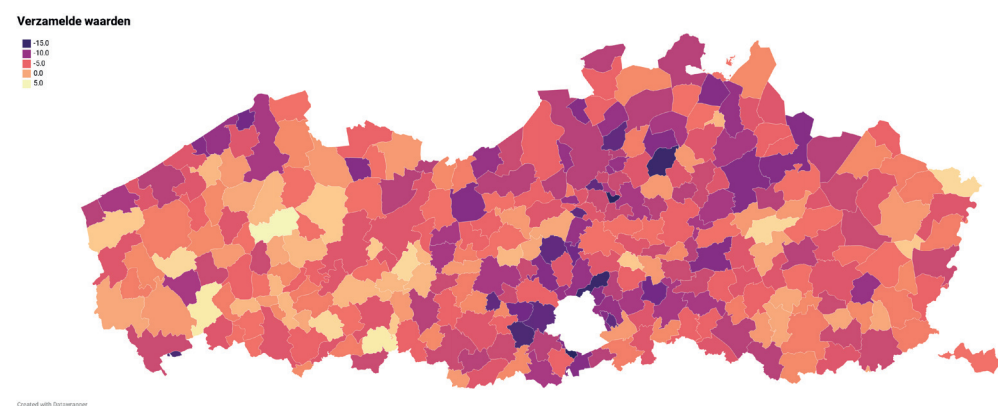

Grafiek 1: Overzicht van de armoedesituatie in de 300 Vlaamse gemeenten op basis van de evaluaties van 12 en 16 indicatoren

Een evaluatie op basis van 16 indicatoren geeft een lichtjes ander beeld. De vier bijkomende indicatoren zijn beleidsindicatoren waarop een gemeente gemakkelijk positief kan scoren: zoals het aantal sociale woningen, de Uitpas en de kinderopvang.

Op basis van 16 indicatoren scoren nu 25 gemeenten positief, of 11 gemeenten meer dan bij 12 indicatoren. Ook het aantal gemeenten dat ernstig of zeer negatief scoren daalt, respectievelijk met 8 en 9 gemeenten ten opzichte van de evaluatie met 12 indicatoren. In totaal scoren nu nog 275 gemeenten negatief tot zeer negatief (van 0 tot -19).

DE KAART 1 TOONT DE SITUATIE VAN ALLE VLAAMSE GEMEENTEN OP BASIS VAN 16 INDICATOREN

De vergelijking tussen de 12 en 16 indicatoren is bijzonder leerrijk: door de beleidsindicatoren mee te nemen verbetert de globale situatie licht: 17 gemeenten in totaal verbeteren hun positie.

Een positief armoedebestrijdingsbeleid verandert de globale score voor de gemeente!

Maatwerk is dan ook meer dan noodzakelijk. Gemeenten kunnen aan de hand van deze indicatoren zelf bepalen waarop ze moeten inzetten. Maar ze hebben hiervoor ondersteuning op maat nodig. Een gemeente met een industriële context heeft meer Vlaamse en Federale ondersteuning nodig dan een residentiële rijkere gemeente.

De situatie is ernstig: 9 op de 10 gemeenten zien hun armoedesituatie niet verbeteren. Wat betekent dit nu voor Vlaanderen? Eind 2019, terwijl alle seinen i.v.m. werkloosheid en economische groei op groen stonden, scoorde Vlaanderen negatief. De armoedesituatie voor Vlaanderen globaal ging achteruit. We geven het armoedebeleid dus code oranje.

Dan moest de coronacrisis nog komen. Vlaanderen is de crisis ingegaan vanuit een slechte positie.

3. ARMOEDE IS OVERAL AANWEZIG

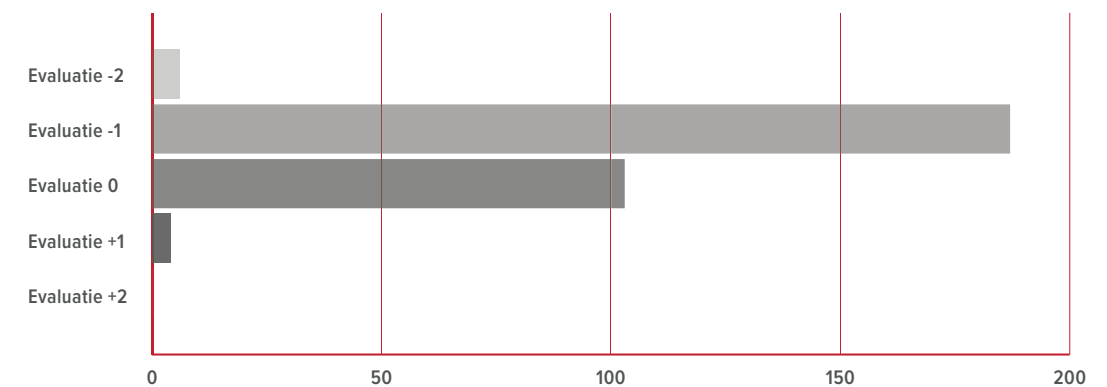
Geen enkele gemeente ontsnapt nog aan armoede. De cijfers en de evoluties zijn eenduidig negatief. Een overzicht voor de 300 gemeenten in Vlaanderen.

3.1. KANSARMOEDE-INDEX VAN KIND EN GEZIN

De kansarmoede-index van Kind en Gezin² meet de kansarmoede bij gezinnen met jonge kinderen. Kansarmoede wordt door K&G gedefinieerd als een toestand waarbij mensen worden beknot in hun kansen om voldoende deel te hebben aan maatschappelijk hooggewaardeerde goederen, zoals onderwijs, arbeid, huisvesting. Het gaat hierbij niet om een eenmalig feit, maar om een duurzame toestand die zich voordoet op verschillende terreinen, zowel materiële als immateriële.

Grafiek 2 toont de evolutie van de evaluaties van de kansarmoede voor de 300 Vlaamse gemeenten.

EVALUATIE VAN EVOLUTIE VAN KANSARMOEDEINDEX, 300 VLAAMSE GEMEENTEN

Grafiek 2: Evaluatie van de evolutie van de Kansarmoedeindex, 300 Vlaamse gemeenten

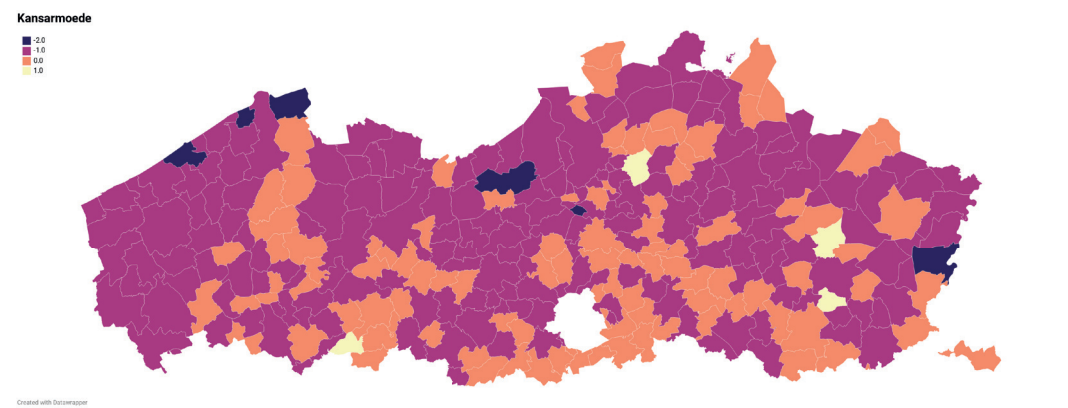
In 296 gemeenten scoort de kansarmoede-index negatief (0 tot en met -2), in 193 gemeenten stijgt deze index. De stijging is geleidelijk, het overgrote gedeelte van de gemeenten kent een gestage stijging (-1) ten opzichte van 2008. In 6 gemeenten stijgt de kinderarmoede sterker (evaluatie -2) dan in de andere gemeenten. In 103 gemeenten is er geen verbetering ten opzichte van 2008 (evaluatie 0).

In vier gemeenten daalt de kansarmoede-index t.o.v. van 2008.

Bijna alle Vlaamse gemeenten kennen een negatieve evolutie van de kansarmoede bij gezinnen met jonge kinderen. Dit wordt nog duidelijker als we kijken naar het aantal gemeenten met een Kansarmoedeindex minder dan 2%: in 2008 waren er nog 60 gemeenten met een index van minder dan 2%, eind 2019 is dit gedaald tot amper 9 gemeenten.

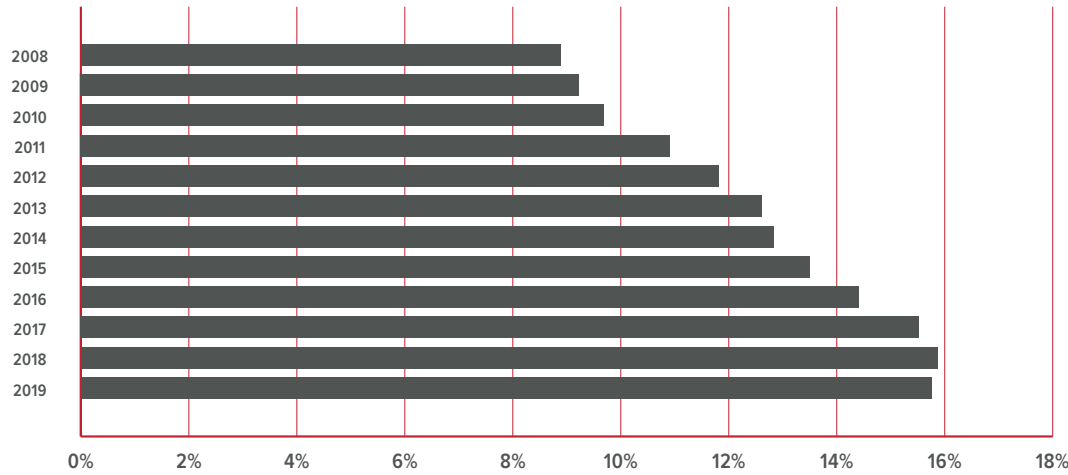
² <https://www.kindengezin.be/cijfers-en-rapporten/cijfers/kansarmoede/vlaams-gewest-en-provincie/>

KAART 2 TOONT DE EVALUATIE VAN DE EVOLUTIE VAN DE KANSARMOEDE-INDEX

Deze geleidelijke stijging zien we ook in de Vlaamse cijfers. Grafiek 3 toont de negatieve evolutie: van ongeveer 8% in 2008 naar 14% in 2019. In 2019 stabiliseerde de cijfers op het niveau van 2018. Eind 2019 zijn 1 op 7 gezinnen met jonge kinderen kansarm, met de coronacrisis en de economische crisis voor de deur.

KANSARMOEDE K&G, VLAANDEREN

Grafiek 3: Kansarmoede-index, Kind en Gezin, Vlaanderen

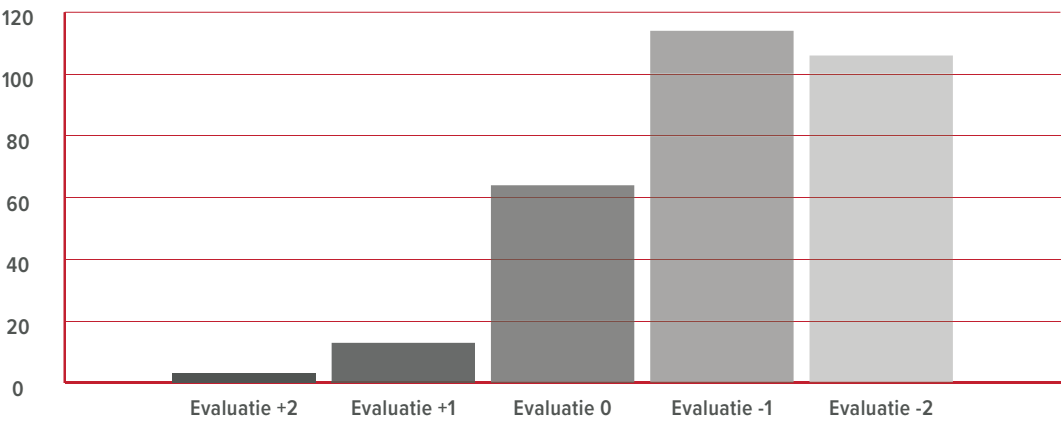
3.2. HET AANTAL PERSONEN MET EEN LEEFLOON, AANVULLENDE STEUN EN VOEDSELHULP

Grafiek 4 en kaart 3 tonen de evaluatie van het aantal personen met een leefloon voor de 300 Vlaamse gemeenten.

Ook het aantal personen met een leefloon stijgt in elke gemeente: in 284 gemeenten is de tendens negatief, in 220 gemeenten stijgt het aantal personen met een leefloon sterker (evaluatie -1 en -2). 106 gemeenten scoren negatiever dan andere (evaluatie -2). Net zoals bij de vorige indicator kunnen we spreken van een veralgemening van de kansarmoede over alle gemeenten in Vlaanderen.

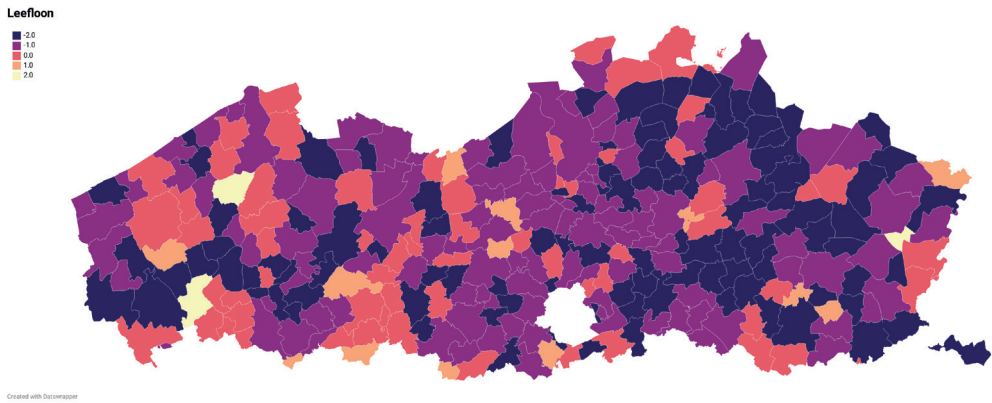
Enkel in 16 gemeenten zien we een verbetering ten opzichte van 2008, in 3 gemeenten is er een grotere (evaluatie +2) verbetering.

EVALUATIE VAN EVOLUTIE PERSONEN MET EEN LEEFLOON, 300 VLAAMSE GEMEENTEN

Grafiek 4: Evaluatie van aantal personen met een leefloon, 300 Vlaamse gemeenten

KAART 3 EVALUATIE VAN HET AANTAL PERSONEN MET EEN LEEFLOON VOOR DE 300 VLAAMSE GEMEENTEN

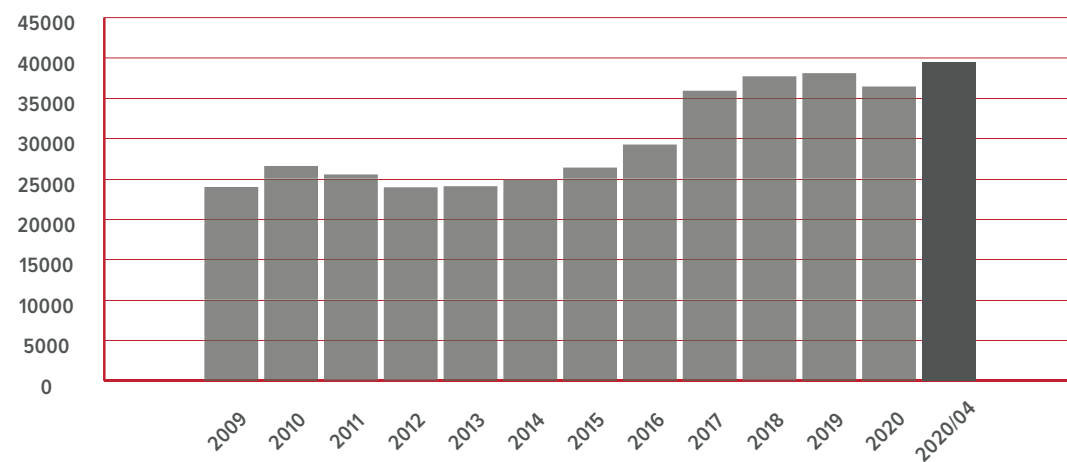

De stijging in bijna alle gemeenten volgt de Vlaamse tendens. In onderstaande grafiek 5³ worden de cijfers voor Vlaanderen getoond. In januari 2008 waren er 22.329 personen met een leefloon, in april 2020 (net voor de sociale impact van de coronacrisis) zijn er al 39.468 personen met een leefloon.

Uit de meest recente gegevens van de OCMW's blijkt dat de corona-crisis leidt tot meer aanvragen voor een leefloon. Ten opzichte van januari 2020 zijn er in de maand april al 3.000 meer personen met een leefloon. We kunnen verwachten dat nog meer mensen een beroep zullen doen op het OCMW als de corona- en economische crisis blijft duren.

3 Welkom op de barometer voor maatschappelijke integratie. <https://stat.mi-is.be/nl/>

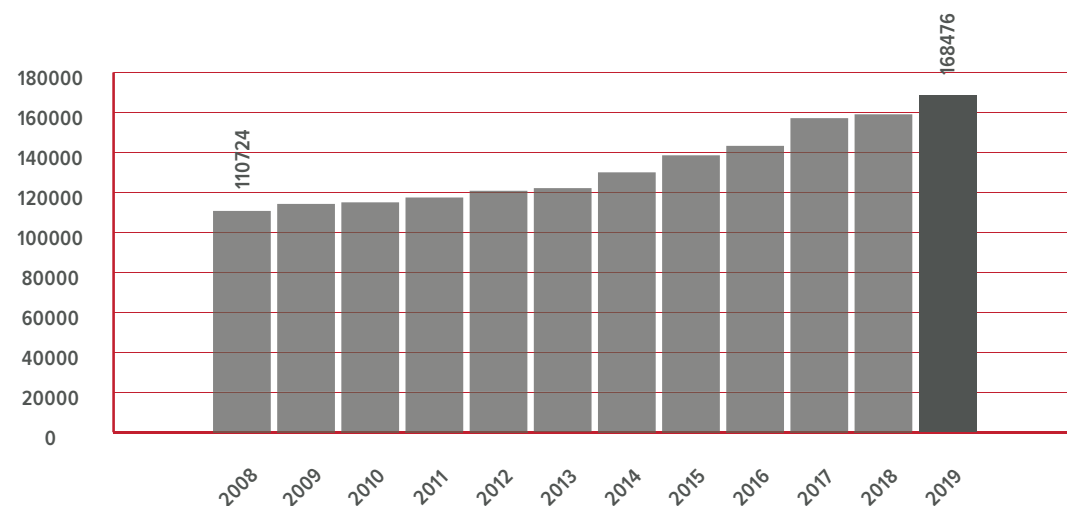
AANTAL PERSONEN MET EEN LEEFLOON, VLAANDEREN

Grafiek 5: Evolutie aantal personen met een leefloon, Vlaanderen, FOD Maatschappelijke Integratie

Dit zien we ook voor de aanvragen ‘aanvullende steun’. Uit de COVIVAT-studies blijkt dat de aanvragen voor aanvullende steun sterk zijn gestegen. Uit een bevraging bij de OCMW’s bleek dat “vooral de vragen naar voorschotten op uitkeringen (bv. tijdelijke werkloosheid), voedselhulp en ondersteuning bij eenzaamheid toenemen. Andere vragen van nieuwe cliënten die (beperkt) toenemen, hebben betrekking op betalingsproblemen en psychische of psychiatrische problemen.”⁴

AANTAL BEGUNSTIGDEN OP MAANDBASIS, BELGIË

Grafiek 6: Aantal begunstigden van de Voedselbanken, België

Eenzelfde evolutie zien we bij de voedselbanken. Het jaarlijks rapport van de Belgische Federatie⁵ toont de schrijnende evolutie van het aantal begunstigden. Sinds 2008 zijn er in 2019 bijna 58.000 meer begunstigden. Het jaarrapport maakt specifiek melding van het groter aantal aanvragen in de provincies Antwerpen en Luik. Grafiek 6 geeft het aantal begunstigden van de voedselbanken weer.

Tijdens de coronamaanden zijn de aanvragen fors gestegen. De Belgische Federatie van Voedselbanken meldde dat “het aantal volwassenen en kinderen die tijdens de eerste golf bij de voedselbanken moeten aankloppen, steeg van ongeveer 170.000 in februari tot zo’n 195.000 in de maand mei.” En dat “van maart tot juni werd 55 procent meer voedsel werd verdeeld dan in dezelfde periode vorig jaar.”⁶

Meer aanvragen voor aanvullende steun, meer begunstigden voor voedselhulp, ... de coronacrisis viel bovenop een stijgende nood aan hulp.

De Leefloon-indicator geeft ons een eerder beperkt beeld van de potentiële graad van armoede. Andere indicatoren maken dit beeld duidelijker. Het aantal begunstigden voor een voedselpakket is sterk gestegen sinds 2008. Een indicator, die indirect gelinkt is met armoede, bevestigt dit beeld: potentiële armoede of het potentieel moeilijk hebben op het einde van de maand is in elke gemeente aanwezig.

Corona zorgt voor een scherpere nood: het aantal personen met een leefloon is eind april 2020 flink gestegen, het aantal aanvragen bij het OCMW voor aanvullende steun eveneens.

3.3. WERKLOOSHEID, BRON VAN ARMOEDE

De studie, de lage middenklasse in België⁷, levert heel wat inzichten op waarom personen kunnen opklimmen of dalen in de klassenstructuur van België. Alleenstaande ouders, laagopgeleide personen en huurders hebben het veel moeilijker om op te klimmen, zij doen het beduidend minder goed. “Referentiepersonen die voltijds of deeltijds tewerkgesteld, tenslotte, zijn oververtegenwoordigd bij de stijgers. Daarentegen zien we dat werkloze referentiepersonen sterk oververtegenwoordigd zijn bij de dalers. Het hebben van een job hangt sterk samen met het al dan niet naar boven schuiven in de inkomensklassen.”

Het hebben van een waardige job of meerdere jobs binnen een huishouden is essentieel om uit de armoede te blijven. Werkloosheid, en zeker langdurige werkloosheid of het niet hebben van werk, is een belangrijke indicator van potentiële armoede. De coronacrisis duwt mensen in werkloosheid en mogelijk in armoede.

Het Federaal Planbureau is voor 2020 en 2021 weinig optimistisch in zijn prognose: “de (administratieve) werkloosheid neemt dit en volgend jaar samen toe met 146 000 personen en de werkloosheidsgraad klimt van 8,9% tot 11,5%, ondanks het feit dat de groei van het arbeidsaanbod afgeremd wordt door een tijdelijke daling van het migratiesaldo.”⁸

In de studie ‘Regionale economische vooruitzichten 2020-2025’⁹ maakt het Federaal Planbureau de prognose dat “de werkloosheidsgraad oploopt in die twee jaar (2021-2022) tot 8,9% (+3,0 ppt, +100900 personen) in Vlaanderen, tot 14,8% (+2,3 ppt, +39200 personen) in Wallonië en tot 16,5% (+1,0 ppt, +6200 personen) in Brussel. De stijging van de werkloosheidsgraad is in absolute termen licht hoger in Vlaanderen dan in Wallonië.”

De gevolgen van de coronacrisis op de mentale gezondheid van de Belgen is vooral voor sommige groepen groot: “concernant la santé mentale, sont particulièrement touchés, les femmes, les 16-45 ans, les personnes vivant seules (avec ou sans enfants), celles non diplômées du supérieur et celles

6 Enorme piek in voedselverdeling tijdens eerste coronagolf. <https://www.bruzz.be/samenleving/enorme-piek-voedselverdeling-tijdens-eerste-corona-golf-2020-08-07>

7 Laure-lise Robben, Aaron Van den Heede, Wim Van Lancker. De lage middenklasse in België. Studie op vraag van Denktank Minerva en Decenniumdoelen. Team Sociaal Beleid en Sociaal Werk, Centrum voor Sociologisch Onderzoek. December 2018. Pag 46. https://www.komafmetarmoede.be/wp-content/uploads/2019/11/Rapport_Lage_Middenklasse_CESO.pdf

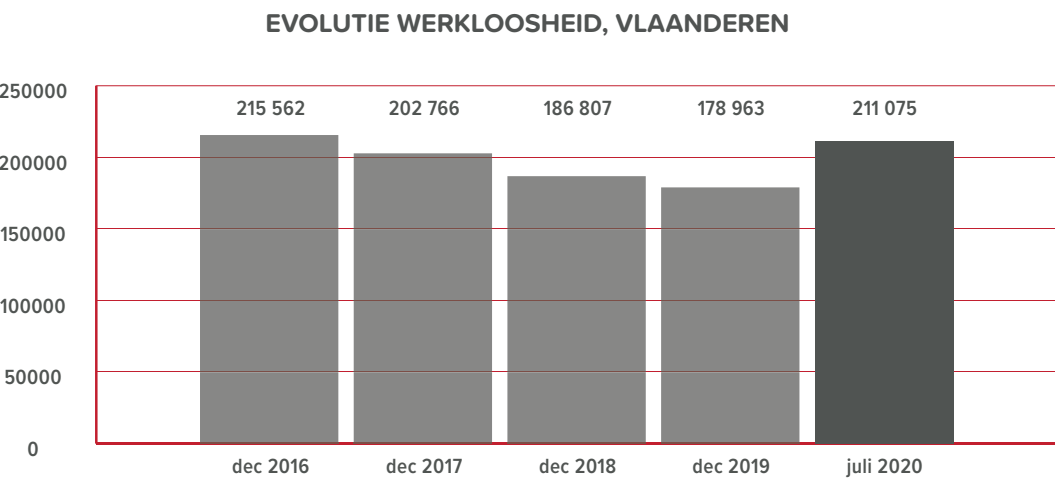
8 https://www.plan.be/press/communique-2010-nl-de_coronacrisis_zal_nog_jaren_wegen_op_de_belgische_economische_activiteit_de_werkgelegenheid_en_de_overheidsfinancien

9 Regionale economische vooruitzichten 2020-2025. Federaal Planbureau. Pag. 51 https://www.plan.be/uploaded/documents/202007171232020.FOR_HermReg_2020_12182_N.pdf

4 Marjolijn De Wilde, Karen Hermans & Bea Cantillon. Meer vragen om hulp bij OCMW’s en voedselbanken: eerste resultaten van een grootschalige bevraging. COVIVAT Beleidsnota 1. 7 mei 2020, p.6. https://drive.google.com/file/d/1Hgb_oyX9nnVFhrdhFxajAUO7CIOYij6t/view

5 <https://www.foodbanks.be/nl/jaarlijks-rapport>

au chômage ou en incapacité de travail.”¹⁰

Grafiek 7: Niet werkende werkzoekenden, Vlaanderen, VDAB, Arvastat

De meest recente cijfers m.b.t. werkloosheid in Vlaanderen¹¹ bevestigen de bovenstaande negatieve prognoses. Grafiek 7 toont de evolutie: tot eind 2019 daalde de werkloosheid in Vlaanderen, vanaf maart 2020 stijgt de werkloosheid bij de Vlaamse bevolking fors. In juli 2020 zitten we al boven de 211.000 werklozen, een stijging met meer dan 30.000 personen.

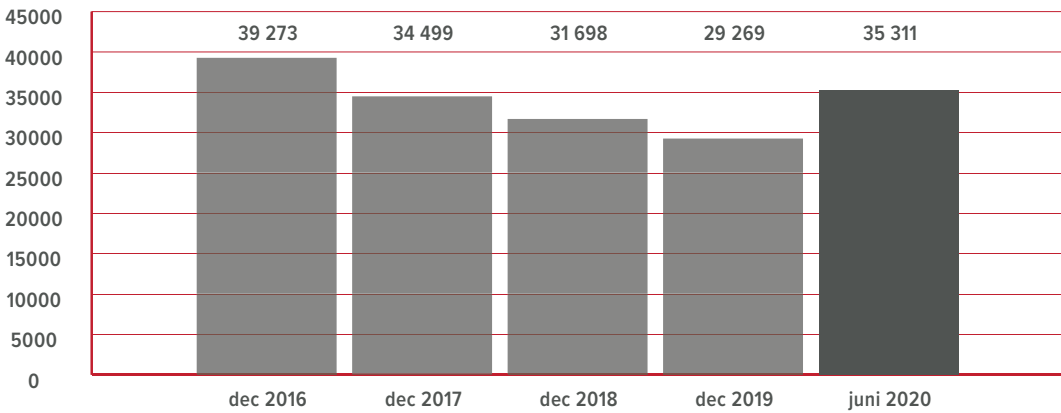
De COVIVAT-studies gaan dieper in op de groepen en sectoren die vandaag zwaar getroffen worden.

De zwaarst getroffen sectoren zijn de horecasector, de sector van kunst¹², amusement en recreatie, en de non-food detailhandel. In deze sectoren werken relatief meer mensen met een kwetsbaar sociaaleconomisch profiel: jongeren, kortgeschoolden, alleenstaanden (met en zonder kinderen), huurders, werknemers die deeltijds werken vaak met tijdelijke contracten en zelfstandigen.

Bijkomend zegt de studie dat de mensen die in de zwaar getroffen sectoren werken, leven in gezinnen met een hoger armoederisico en met minder financiële reserves om periodes van inkomensdaling te overbruggen.¹³

De Vlaamse cijfers m.b.t. de langdurige werkloosheid spreken boekdelen. Grafiek 8 toont het aantal langdurige werkzoekenden voor Vlaanderen: tot eind 2019 daalde het aantal personen die langdurig werkloos (1 tot 2 jaar) zijn. De meest recente cijfers tonen een trendbreuk: in juni 2020 zijn er al meer personen langdurig werkloos dan eind 2017: meer dan 35.300, en dit vooral door het stilvallen van de uitstroom naar werk.

EVOLUTIE LANGDURIGE WERKLOOSHEID (1 TOT 2 JAAR), VLAANDEREN

Grafiek 8: Aantal personen niet werkende werkzoekenden, 1 tot 2 jaar werkloos, Vlaanderen, VDAB Arvastat

Wie langdurig werkloos is, heeft een zeer lage werkloosheidsvergoeding en dreigt aldus in de armoede terecht te komen. Gemeenten hebben met wijkwerken en tijdelijke werkervaring wel een rol en instrumenten in het begeleiden van mensen naar werk. Zij kunnen mee deze personen een uitzicht geven.

Hoe zit het voor de Vlaamse gemeenten?

Grafiek 9 en kaart 4 geven een beeld van de evaluatie van de langdurige werkloosheid in de 300 Vlaamse gemeenten.

De cijfers voor de Vlaamse gemeenten gelden voor 2008 tot en met 2019. Zoals hierboven geschreven, tot eind 2019 was er een dalende trend.

Opvallend in deze grafiek is dat bijna inzake langdurige werkloosheid in geen enkele gemeente (296) vooruitgang is geboekt ten opzichte van 2008. De helft bleef stabiel, de andere helft tekende een negatieve evolutie op. 159 gemeenten tekenen een negatieve evolutie op (evaluatie -1 of -2), 137 gemeenten bleven ten opzichte van 2008 min of meer stabiel. Vanuit een langere termijn-perspectief scoort deze indicator niet positief: over 12 jaar heen is er geen vooruitgang, eerder een achteruitgang.

In dezelfde grafiek tonen we de evolutie van het aantal schoolverlaters zonder diploma. Jongeren zonder diploma hebben meer kans om in de armoede terecht te komen dan andere met een diploma. Zij komen ook meer terecht in die sectoren die vandaag zwaarder getroffen zijn dan de andere, zoals de horeca, detailhandel, ...

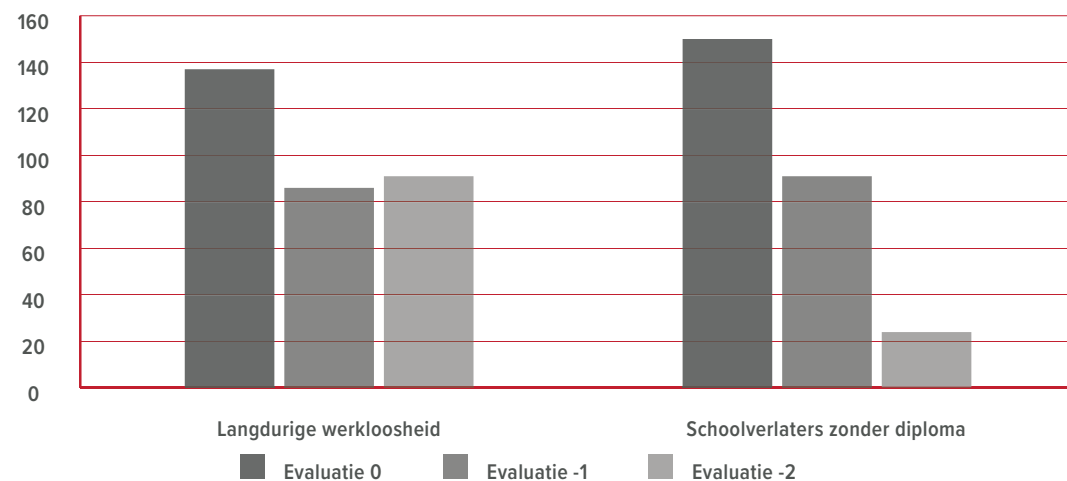
10 Arnaud Joskin, Alain Henry . Federaal Planbureau. Crise du COVID-19: quel impact sur le bien-être des Belges ? Avril 2020. Pag. 12.”In het bijzonder getroffen: vrouwen, de 16-45 jarigen, alleenstaanden (met of zonder kinderen), personen zonder hoger diploma, werkloos of personen die werk onbekwaam zijn.”
https://www.plan.be/uploaded/documents/202004290925290.REP_BIEN-ETRE_COVID-19_12141.pdf

11 https://arvastat.vdab.be/arvastat_basisstatistieken_werkloosheid.html

12 Sinds maart 2020 ligt de sector kunst, amusement en recreatie bijna volledig stil. Hier is het risico op faillissementen bijzonder hoog.

13 Sociaal-economische kenmerken van werknemers en zelfstandigen in sectoren getroffen door de lockdown. COVIVAT Beleidsnota 3. André Decoster, Wim Van Lancker, Jonas Vanderkelen & Toon Vanheukelom. 18 mei 2020.
<https://drive.google.com/file/d/1t2RvNgB087ENGd8xvGB4BJQy-KhwXb3m/view>

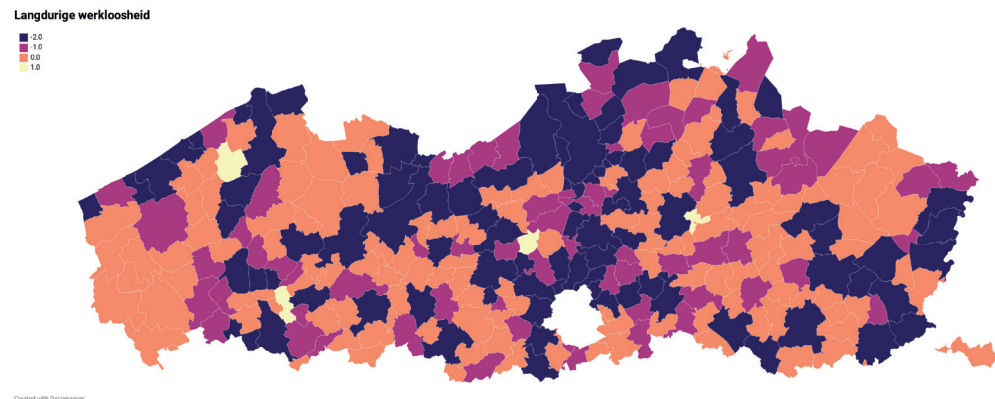
EVALUATIE EVOLUTIE LANGDURIGE WERKLOOSHEID EN SCHOOLVERLATERS ZONDER DIPLOMA, 300 VLAAMSE GEMEENTEN

Grafiek 9: Evaluatie Langdurige Werkloosheid en aantal Schoolverlaters zonder diploma, 300 gemeenten

Ook hier is er tegenover 2008 geen positieve evolutie: in 265 gemeenten is er een stagnatie (150 gemeenten) of een negatieve (115 gemeenten) evolutie. Met andere woorden, ten opzichte van 2008 zijn de kansen voor jongeren om het onderwijs te verlaten met een diploma niet verbeterd, integendeel.

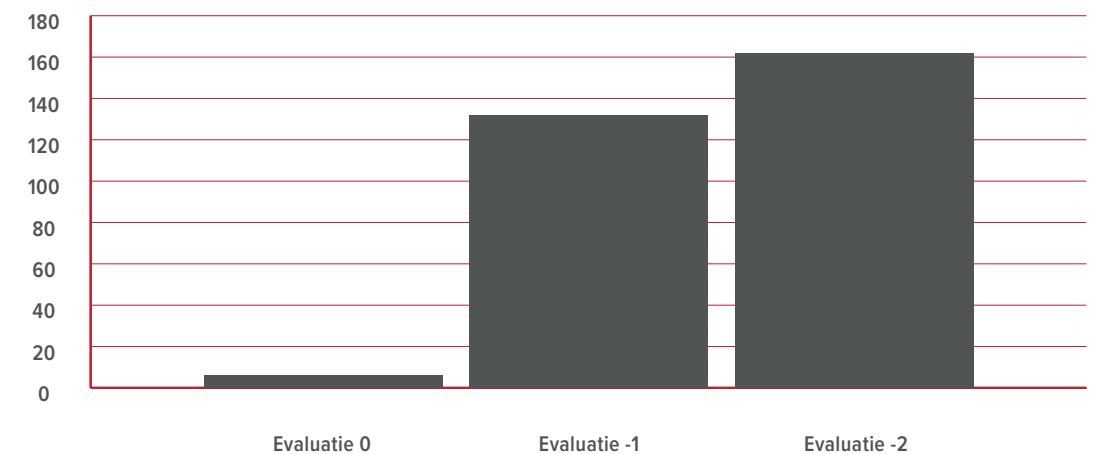
KAART 4 EVALUATIE VAN LANGDURIGE WERKLOOSHEID IN DE 300 VLAAMSE GEMEENTEN

2020 kan enkel een slecht jaar worden. We weten nu al dat een deel van de leerlingen niet of amper bereikt zijn. De gevolgen van de coronacrisis zijn vandaag nog niet zichtbaar, maar zullen binnen een tiental jaren gevoeld worden, zegt Ides Nicaise in een interview¹⁴.

We kijken nog naar een andere indicator, Ziekte- en Invaliditeitsuitkering. Deze indicator heeft een indirecte link met armoede. Mensen die langdurig ziek zijn komen helaas gemakkelijk in armoede terecht.¹⁵ Grafiek 10 toont de evolutie van de Ziekte en Invaliditeitscijfers voor de 300 Vlaamse gemeenten.

EVALUATIE VAN EVOLUTIE ZIEKTE EN INVALIDITEIT, 300 VLAAMSE GEMEENTEN

Grafiek 10: Evaluatie van Ziekte- en Invaliditeitsuitkering, 300 Vlaamse gemeenten

Deze indicator geeft een beeld hoe potentiële armoede zich over alle gemeenten verspreid heeft. Bijna alle gemeenten (294) kennen een verhoogde toename van personen met een ZIV-uitkering, meer dan de helft van de gemeenten (162) zelfs een stevige toename, 6 gemeenten kenden geen evolutie (evaluatie 0). Geen enkele gemeente heeft een positieve score.

Stijgende langdurige werkloosheid, stijgend aantal jongeren zonder diploma, stijgende ziekte- en invaliditeitsuitkeringen zijn het negatieve beeld eind 2019.

3.4. EEN FALEND WOONBELEID

De coronacrisis heeft voortdurend de noodzaak van een goede en ruime woning in een aangename woonomgeving getoond. De schrijnende verhalen van gezinnen in te kleine, benepen appartementen terwijl parken en speelpleinen gesloten waren zijn soms eens naar boven gekomen.

De tweede coronagolf speelt zich onder meer af in de wijken waar de gezinnen opeen gepakt zitten: “We zien stijgingen in alle provincies”, zei Steven Van Gucht, viroloog bij Sciensano, op een persconferentie van het crisiscentrum, “maar voornamelijk in dichtbevolkte steden en in wijken met een lagere sociaaleconomische status.” Dat werd eind juli duidelijk met onder meer een hoog aantal besmettingen in enkele Borgerhoutse wijken. Brecht Devleesschauwer, epidemioloog bij Sciensano, bevestigt dat de cijfers op wijkniveau uitwijzen dat het virus ‘aan een opmars’ bezig is in dichtbevolkte wijken te Brussel. “Dat zijn de brandhaarden die we nu observeren: het zijn wijken waar veel mensen samenwonen met eerder lage inkomens.” ... “Maar we vermoeden dat de factor bevolkingsdichtheid een zeer bepalende factor is in de verspreiding: hoe meer mensen dicht op elkaar wonen, hoe gemakkelijker het virus het heeft.”¹⁶

Maar ook de problemen met achterstallige huur door de lockdown kwam in het nieuws: “het Vlaams Huurdersplatform en de Verenigde Eigenaars trekken voor het eerst samen aan de alarmbel: er moet een tijdelijke toelage komen voor huurders die hun woning tijdens de coronacrisis niet meer kunnen betalen.” De Verenigde Eigenaars bevestigen in een gemeenschappelijk persbericht: “we zien zelfs dat de huurders die steeds op tijd betalen vroeg of laat met financiële problemen te maken krijgen. Vanaf juli zijn wellicht de meeste mensen weer aan het werk, waardoor ze de huur opnieuw kunnen betalen. Maar als ze dan met opgestapelde schulden zitten, wordt het een stuk moeilijker.”¹⁷

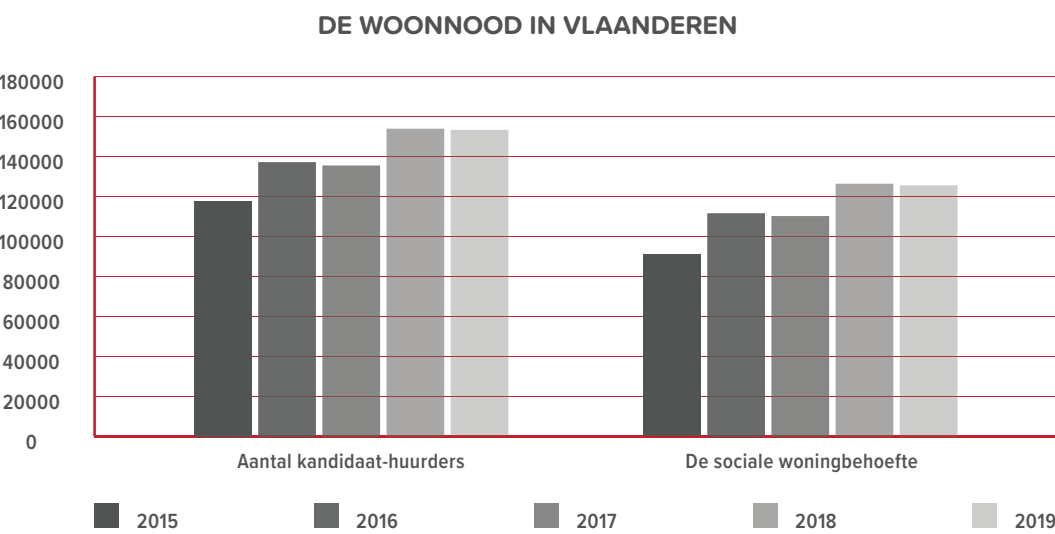
¹⁶ Epidemie raast nu volop door volksbuurten. Simon Grymonprez. In De Standaard, 4 augustus 2020. https://www.standaard.be/cnt/dmf20200803_97478073

¹⁷ <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/04/14/huurders-en-verhuurdersverenigingen-trekken-aan-de-alarmbel/>

¹⁴ ‘Ik ben heel bang dat men de problemen onderschat’: Ides Nicaise (KU Leuven) houdt zijn hart vast voor het onderwijs, De Morgen, 19 augustus 2020. https://www.demorgen.be/nieuws/ik-ben-heel-bang-dat-men-de-problemen-onderschat-ides-nicaise-ku-leuven-houdt-zijn-hart-vast-voor-het-onderwijs~b8bf1974/?utm_campaign=shared_earned&utm_medium=social&utm_source=email

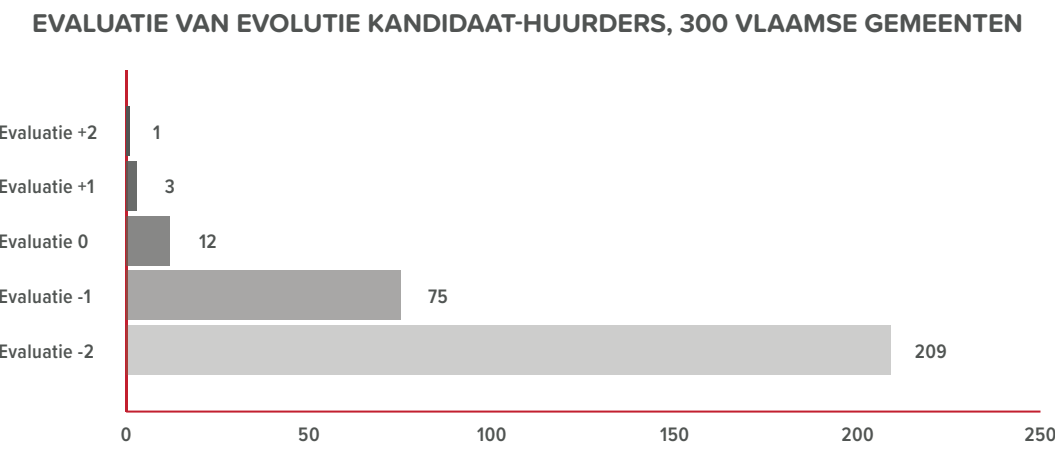
¹⁵ <https://www.gripvzw.be/nl/artikel/360/houd-mensen-met-een-handicap-uit-de-armoede>

De woonnood in Vlaanderen is hiervoor verantwoordelijk.

Grafiek 11: Aantal kandidaat-huurders en de sociale woonbehoefte, Vlaanderen, VMSW

Grafiek 11 toont de evolutie van de woonnood in Vlaanderen. De grafiek toont het aantal kandidaat-huurders en de zogenaamde sociale woonbehoefte. De sociale woonbehoefte is een gecorrigeerde lijst van het aantal kandidaat-huurders.

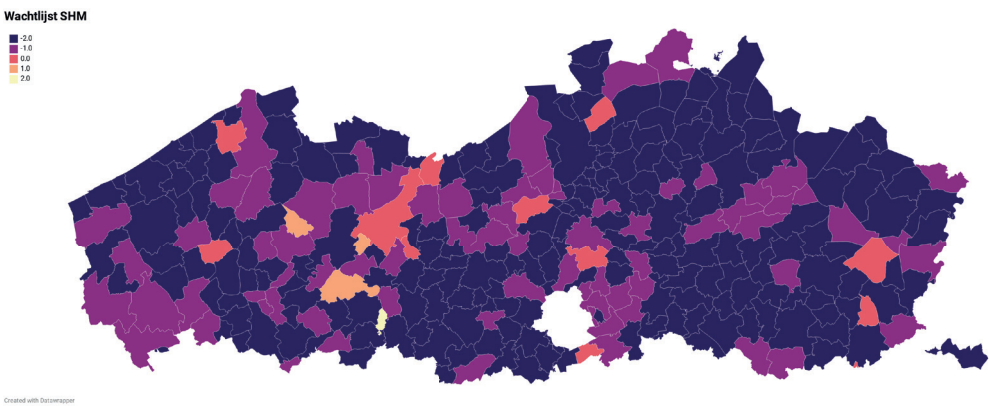

Grafiek 12: Evaluatie van het aantal kandidaat-huurders, 300 Vlaamse gemeenten

Sinds 2015 is er een stijgende vraag naar een sociale woning: komende van 120.000 tot meer dan 150.000 kandidaat-huurders. Deze evolutie zien we eveneens als we naar de gemeenten kijken.

Grafiek 12 en kaart 5 tonen de evolutie van de groei of afname van het aantal kandidaat-huurders in de 300 Vlaamse gemeenten. Er zijn slechts 4 gemeenten waar het aantal kandidaat-huurders ten opzichte van 2011 is gedaald, in 12 gemeenten blijft het aantal kandidaat-huurders stabiel. In alle andere gemeenten (284 gemeenten) stijgt het aantal kandidaat-huurders. In 209 gemeenten stijgt het aantal forser dan in de andere gemeenten (evaluatie -2).

**KAART 5 EVALUATIE VAN HET AANTAL KANDIDAAT-HUURDERS
VOOR DE 300 VLAAMSE GEMEENTEN**

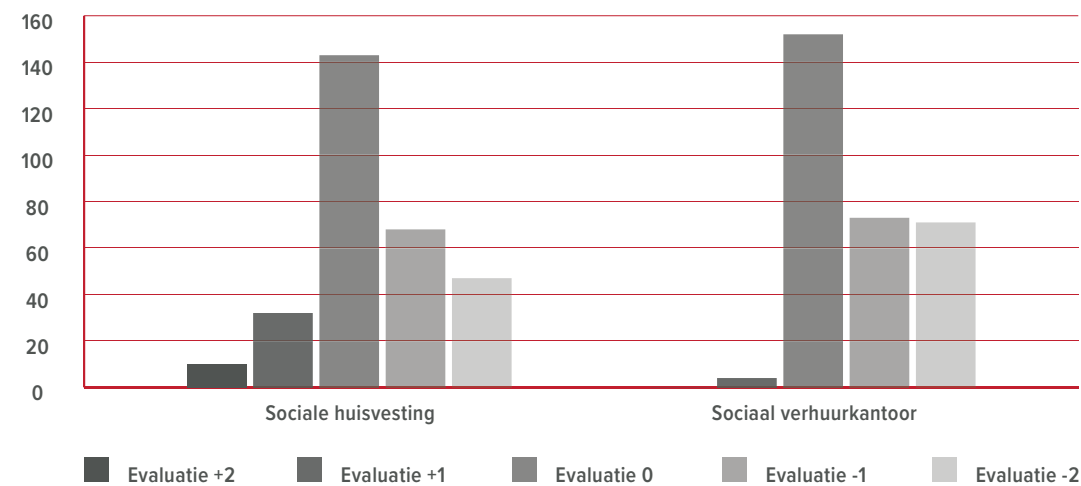
Het aantal kandidaat-huurders geeft geen volledig beeld van de woonnood in Vlaanderen. Om kandidaat-huurder te zijn, moet men zich immers inschrijven. Naast deze lange lijst zijn er de schattingen van het Steunpunt Wonen dat er meer dan 250.000 huishoudens zijn die voldoen aan de voorwaarden voor een sociale woning. Daarnaast zijn er volgens het Steunpunt nog 120.000 noodkopers, die omwille van de schaarste en discriminatie op de huurmarkt, geen huurwoning vinden en noodgedwongen een (slechte) woning kopen.

Toch hebben gemeenten heel wat bevoegdheden als het gaat over woonbeleid: zij zijn vertegenwoordigd in de Sociale Huisvestingsmaatschappijen, bepalen het gemeentelijk woonbeleid, voeren een stedenbouwkundig en ruimtelijk beleid, en ze hebben andere instrumenten als het creëren van noodwoningen, invoeren van sociaal beheer, onbewoonbaarverklaring, ... Hun mogelijkheden worden echter beperkt door het Vlaams investeringsbeleid.

Hoewel het aantal sociale woningen jaar na jaar stijgt - sinds 2012 zijn er 10.749 sociale huurwoningen bijgekomen of 1.344 sociale woningen per jaar - is deze lichte aangroei compleet onvoldoende om de woonnood te verhelpen.

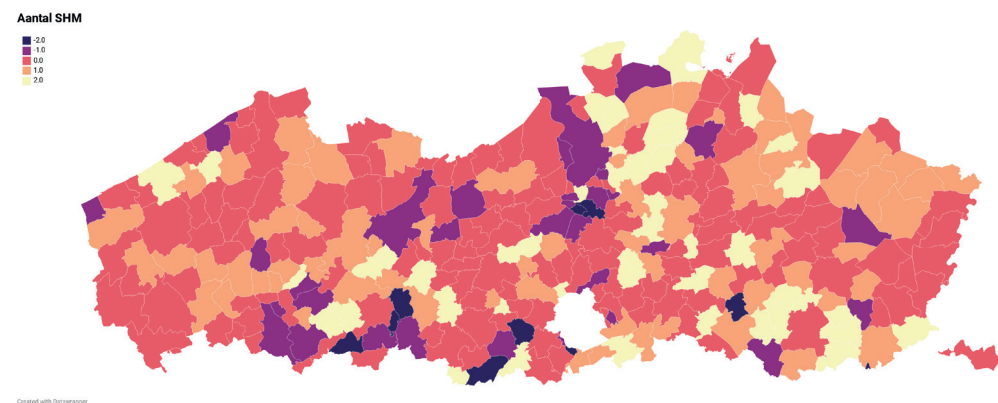
De lichte aangroei van het aantal sociale huurwoningen vertaalt zich ook in een beperkte stijging van het aantal woningen in de gemeenten. Grafiek 13 toont de evolutie: 143 gemeenten zien hun aanbod sociale woningen niet stijgen (evaluatie 0), ongeveer evenveel zien hun aanbod stijgen (evaluatie +1 en +2), 42 gemeenten zien hun aanbod sociale woningen daarentegen dalen. Een vergelijkbaar beeld bij de sociale verhuurkantoorwoningen. 144 gemeenten zien hun aanbod stijgen, in 152 gemeenten blijft het aanbod stabiel.

EVALUATIE VAN EVOLUTIE AANTAL SOCIALE WONINGEN, 300 VLAAMSE GEMEENTEN

Grafiek 13: Evolutie van evaluatie aantal sociale woningen, 300 Vlaamse gemeenten

KAART 6 TOONT DE EVALUATIE VAN DE AANGROEI VAN HET AANTAL SOCIALE WONINGEN

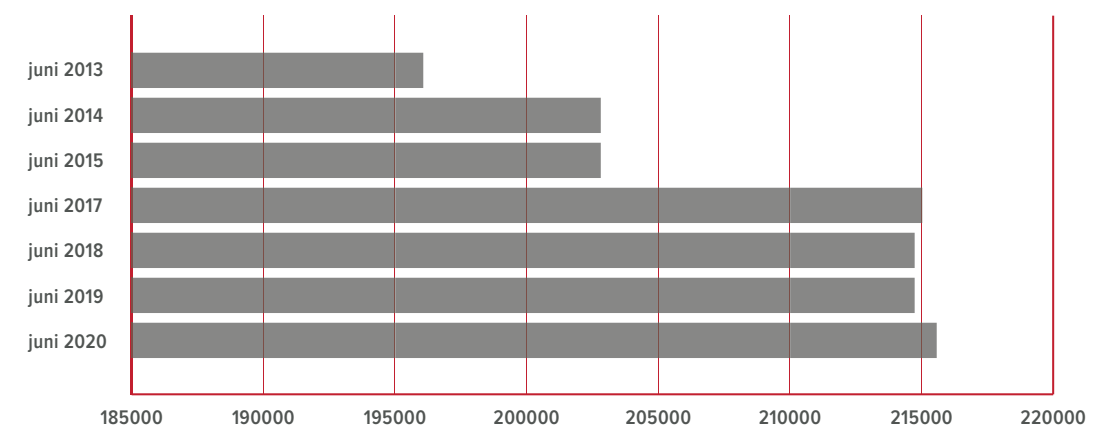
De gevolgen zijn dan voor de gemeenten. Te weinig aanbod heeft belangrijke gevolgen. Gemeenten zien bv. het aantal daklozen stijgen. Een recente telling in Brussel toont aan dat dakloosheid een ernstig probleem is geworden: in tien jaar tijd is het aantal thuis- en daklozen in Brussel meer dan verdubbeld. Een groep onderzoekers maakte in de nacht van 5 november vorig jaar in 2019 een momentopname, en telde 4.187 dak- en thuislozen, tegenover 1.729 in 2008.¹⁸ Ook andere steden, zoals Gent en Aalst, worden elk jaar tijdens de winter geconfronteerd met meer thuislozen.¹⁹ Een onderzoek te Leuven maakte duidelijk dat er steeds een systematische onderschatting is van het aantal thuis- en daklozen²⁰.

Het aantal kandidaat-huurders is een indicator die een indirecte link heeft met armoede: we weten dat wie huurt meer kans heeft om in armoede te leven. Het stijgend aantal kandidaat-huurders is bijgevolg meer dan een knipperlicht voor gemeenten en Vlaanderen. Het herbevestigt de bovenstaande analyses dat armoede over alle gemeenten in Vlaanderen sterk is toegenomen en dat het woonbeleid zwaar te kort schiet om een werkelijk antwoord te geven.

3.5. ENERGIEARMOEDE

Energiearmoede is geen op zich staand probleem. Het verband met een gebrek aan voldoende bestaansmiddelen (inkomen onder het Europese gemiddelde) en een minderwaardige huisvesting is onmiskenbaar. Er is weliswaar een zekere overlapping tussen gezinnen in armoede en gezinnen in energiearmoede, maar deze groepen vallen niet per definitie samen. Zo kampt meer dan 40% van de gezinnen in energiearmoede niet noodzakelijk met een armoederisico²¹. Het risico op energiearmoede bij huurders ligt twee tot driemaal hoger dan bij eigenaars, en het verschil wordt steeds groter. Zij kampen op een structurele manier met energiearmoede, zegt dezelfde Energiebarometer van de KBS. Eén indicator die energiearmoede kan meten is de evolutie van het aantal sociale of beschermde klanten bij de energieleveranciers²². De CREG verzamelt deze cijfers. In grafiek 14 geven we de cijfers voor Vlaanderen²³. Sinds 2013 stijgt het aantal sociale klanten gestadig. Sinds 2013 zijn er 19.500 klanten bijgekomen.

EVOLUTIE AANTAL SOCIALE KLANTEN, VLAANDEREN

Grafiek 14: Aantal sociale klanten, Vlaanderen, CREG

Een andere indicator is het aantal budgetmeters voor elektriciteit of gas. Gemeenten hebben via het Lokaal Advies Commissie (LAC)²⁴ de taak om te bemiddelen bij het afsluiten van elektriciteit, gas of water. Een budgetmeter kan een oplossing zijn binnen het begeleidingstraject om het afsluiten te vermijden. Een budgetmeter is met andere woorden ook een indirecte indicator van energiearmoede.

21 Barometer Energiearmoede (2009-2016), vierde editie, 2018, Koning Boudewijnstichting, p. 2

22 Wie recht heeft op die sociale maximumprijs – ook omschreven als sociaal tarief – is in Vlaanderen een zogenaamde ‘beschermde klant’. Het sociaal tarief wordt alleen toegekend aan personen en gezinnen die bepaalde uitkeringen of tegemoetkomingen krijgen. Het is de federale overheid die bepaalt of u al dan niet recht hebt op de sociale maximumprijs. Zie ook <https://www.vreg.be/nl/beschermde-klanten>

23 Deze gegevens vind je op <http://www.creg.info/Tarifs/Boordtabel-Tableaubord/Nederlands/>

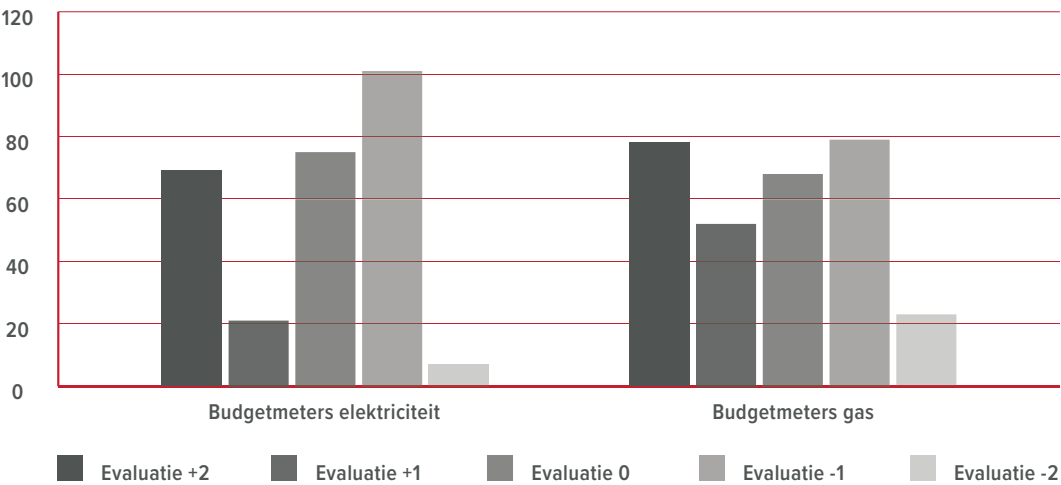
24 Meer info over het LAC vind je op <http://www.samenlevingsopbouw-antwerpenprovincie.be/uploads/publicaties/EA/2008-12-definitieve-LAC-brochure.pdf>

18 Aantal Brusselse dak- en thuislozen in tien jaar tijd meer dan verdubbeld. VRT. 04 nov 2019 <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/11/04/aantal-brussel-se-dak-en-thuislozen-op-tien-jaar-tijd-meer-dan-v/>

19 <https://radio2.be/oost-vlaanderen/europees-onderzoek-telt-aantal-daklozen-in-gent>

20 Evelien Demaerschalk, Koen Hermans. Leuven brengt dak- en thuislozen in kaart. 30 juni 2020. <https://sociaal.net/achtergrond/leuven-telt-daklozen/>

EVALUATIE VAN EVOLUTIE BUDGETMETERS, 300 VLAAMSE GEMEENTEN

Grafiek 15: Evolutie van evaluatie van het aantal budgetmeters, 300 Vlaamse gemeenten

Grafiek 15 toont de evolutie van de evaluaties van het aantal budgetmeters.

Het aantal budgetmeters elektriciteit daalt in ongeveer 35% van de gemeenten (evaluatie +1 en +2), blijft stabiel in ongeveer 30% van de gemeenten en stijgt in 35% van de gemeenten. Voor gas is het ongeveer hetzelfde, respectievelijk daalt in 35%, blijft gelijk in 25%, en stijgt in 40% van de gemeenten.

In 65% van de gemeenten worden er meer budgetmeters gebruikt.

Energiearmoede valt niet samen met andere vormen van armoede. Energiearmoede vervolledigt het beeld van armoede in Vlaanderen en in de Vlaamse gemeenten.

Ook deze indicator herbevestigt de bovenstaande analyses: armoede verbreedt en verdiept zich in Vlaanderen.

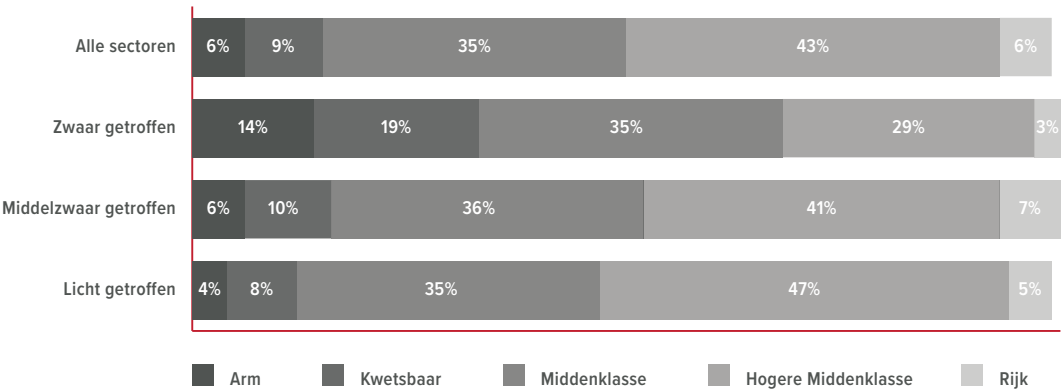
3.6. POLARISERING ALS EEN CONSEQUENTIE

Een gevolg van verbrede en verspreide armoede is een gepolariseerde wereld van zij die hebben en zij die weinig hebben. In elke gemeente is deze polarisering al merkbaar. Door de coronacrisis is ze nog vergroot.

De COVIVAT-studies bevatten een schat aan informatie die dieper ingaan op de gevolgen voor verschillende groepen in onze samenleving.

Grafiek 16²⁵ toont welke groepen naar gezinsinkomen meer of minder impact van de lockdown hebben gehad. COVIVAT onderscheidt drie sectoren, van licht getroffen naar zwaar getroffen, en vijf gezinsinkomens, van arm naar rijk.

IMPACT VAN LOCKDOWN OP GEZINNEN

Grafiek 16: Verdeling van groepen van gezinsinkomen naar mate van impact lockdown. Covivat

De grafiek 16 is duidelijk: veel meer gezinnen die arm of kwetsbaar zijn (dit is de lage middenklasse) werken in die sectoren die het zwaarst getroffen zijn, zoals detailhandel en horeca, met name 33%. In de andere sectoren zijn deze groepen veel minder aanwezig, respectievelijk 16% of 12%.

De arme of kwetsbare groepen die werken, zijn de groepen die meer getroffen zijn door de crisis dan andere groepen. Zij hebben bovendien amper tot geen financiële buffers en worden door de lockdown in armoede geduwd.

Andere indicaties tonen deze polarisering verder aan: de maandelijkse consumentenenquête van de Nationale Bank²⁶ bevat twee extra vragen naar de financiële situatie: 'lijdt uw gezin inkomensverlies als gevolg van de crisis?', en 'hoe lang beschikt uw gezin over een spaarbuffer om de noodzakelijke uitgaven (huur, aankopen, enz.) te dekken en in uw levensonderhoud te voorzien?'

79% van de in juli 2020 bevroegde personen antwoordde geen verlies of een verlies van lager dan 10% te lijden, 12% van de respondenten meldde een inkomensverlies tussen 10% en 30% en 9% gaf een verlies van meer dan 30% aan.

Het aandeel respondenten dat een relatief kleine spaarbuffer aangaf (voor minder dan een maand of een tot drie maanden) nam toe in juli 2020 tot 34 %, tegen 27% de maand voordien. Tegelijkertijd nam het aandeel van de gezinnen dat over een comfortabele spaarbuffer beschikt af tot 50%. Die ontwikkelingen wijzen erop dat sommige categorieën van gezinnen als gevolg van de coronacrisis hun spaargeld moeten gebruiken om hun lopende uitgaven te financieren.

De Nationale Bank onderzocht vervolgens de omvang van de spaarbuffer van huishoudens die tot de kwetsbaarste dan wel tot de meest door de gezondheidscrisis gevrijwaarde worden gerekend.

Zo is het aandeel van de kwetsbaarste huishoudens²⁷ 10% in juli 2020. Het aandeel van de huishoudens die het meest gevrijwaard zijn²⁸ – is 55 % in juli 2020.

Tegelijkertijd ziet de Nationale Bank dat het spaarvermogen bij de gezinnen globaal gestegen is. Door de lockdown zijn er immers minder mogelijkheden tot uitgaven. Het spaarvolume van huishoudens die in licht of niet getroffen sectoren werken is beduidend hoog.

26 NBB, Maandelijkse consumentenenquête – juli 2020. <https://www.nbb.be/doc/dq/n/dq3/histo/pne2007.pdf>

27 Kwetsbaarste huishoudens zijn huishoudens die een inkomensverlies van minstens 10 % verwachten en een beperkte spaarbuffer voor maximaal drie maanden hebben

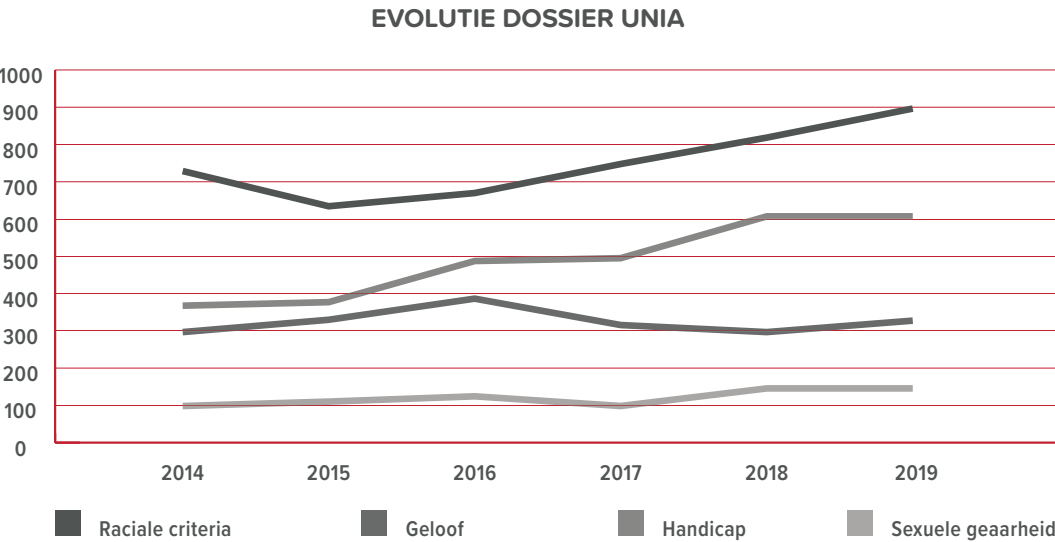
28 Meest gevrijwaarde huishoudens zijn die huishoudens voor wie het inkomensverlies beperkt is tot hoogstens 10 % en de spaarbuffer minstens drie maanden dekt

25 Id. Covivat beleidsnota 3, pag 17

De coronacrisis versterkt de ongelijkheid die er voorheen al was.

De polarisering is ook merkbaar inzake het samen-leven van mensen. Racisme en discriminatie, ethnic profiling, haatboodschappen, ... sinds de coronacrisis wordt (onderhuids) racisme steeds zichtbaarder in onze straten en media. Vertegenwoordigers van kwetsbare groepen als mensen met een migratieachtergrond, mensen in of nabij armoede, andere seksuele geaardheid, of andere levensbeschouwing, melden hun bezorgdheid over de toenemende polarisering. Unia en Myria hebben al verschillende waarschuwingen gestuurd²⁹.

In het Cijferverslag van 2019³⁰ van Unia was deze trend al zichtbaar.

Grafiek 17: Evolutie dossier bij UNIA naar criteria, Cijferverslag 2019

Grafiek 17 toont de evolutie van de dossiers naar enkele criteria. Voor het aantal dossiers gebaseerd op raciale criteria zitten in een stijgende lijn. Globaal zien we voor alle andere criteria een lichte stijging.

Dossiers bij Unia zijn het topje van de ijsberg. Ze verbergen een brede en verspreide cultuur van discriminatie en helaas racisme.

29 Zie bijvoorbeeld <https://www.unia.be/nl/artikels/afwijken-van-fundamentele-rechten-stemt-ongerust-1>

30 UNIA, Cijferverslag 2019. Pag 19. https://www.unia.be/files/Documenten/Jaarrapport/2020_Cijferverslag_2019_DEF.pdf

4. CONCLUSIE: ARMOEDE IS OVERAL EN NEEMT VERDER TOE

De Lokale ArmoedeBarometer zoomt in op de evolutie van 16 indicatoren in de 300 Vlaamse gemeenten. In bijna alle gemeenten gaat de armoedesituatie in 2019 ten opzichte van het nulpunt van onze metingen (in de meeste gevallen 2008) er op achteruit. Meer zelfs, armoede is duidelijker dan ooit aanwezig in de Vlaamse gemeenten.

Al deze cijfers tonen aan dat armoede wijd verspreid is over Vlaanderen. Geen enkele gemeente ontsnapt nog aan armoede. De evolutie toont tevens aan dat voor 2020 alle lichten op oranje stonden. Corona en de economisch crisis zorgen vandaag voor flitsend rood licht.

Kinderarmoede, onderwijskansarmoede, aantal personen met leefloon, aantal langdurige werklozen, aantal kandidaat-huurders, aantal budgetmeters, aantal schoolverlaters zonder diploma, ... al deze indicatoren tonen de schrijnende evolutie in de Vlaamse gemeenten. Armoede is overal aanwezig en meer dan ooit aanwezig in onze Vlaamse straten en pleinen.

Dit stelt heel wat uitdagingen voor de gemeenten. Nochtans hebben zij een ruim gamma aan instrumenten en beleid om armoede mee te verhelpen. De OCMW-wet en het decreet lokaal sociaal beleid vormen de basis voor een gemeentelijk armoedebeleid. Deze bevoegdheden worden verder aangevuld door stedenbouwkundig en huisvestingsbeleid, werkgelegenheidsbeleid, onderwijsbeleid, welzijnsbeleid, ...

De coronacrisis plaatst de gemeenten in de frontlinie. Zij worden geconfronteerd met de sterk stijgende noden van de bewoners van hun gemeente. De oproep om gemeenten te ondersteunen was veelvuldig³¹.

Uit de LAB leren we ook dat armoede kan verholpen worden. De vergelijking tussen 12 en 16 indicatoren geeft ons een eerste indicatie dat een positief beleid helpt. Dit willen we in een vervolglab verder uitwerken. Gemeenten die een positief beleid voeren rond wonen, kinderopvang of de Uitpas (en andere bevoegdheden) scoorden minder negatief of positiever dan andere gemeenten. Een positief investeringsbeleid, een actief begeleidingsbeleid, een straf samenlevingsbeleid loont. Maar voor al deze maatregelen hebben gemeenten de Vlaamse en federale overheid nodig.

De LAB plaatst bijgevolg ook de Vlaamse en Federale overheid voor hun verantwoordelijkheid. De kaart van Vlaanderen kleurt immers oranje. Armoede is in de eerste plaats hun verantwoordelijkheid: zij zorgen voor de middelen en de instrumenten en het regelgevend kader.

De LAB is m.a.w. tegelijkertijd een ArmoedeBarometer. Hier zoomen we uit tot op het niveau van Vlaanderen. Net als voor de gemeenten is de situatie niet rooskleurig.

Vlaanderen is de coronacrisis ingegaan in het oranje. De veelvuldige zwakke plekken werden door de pandemie en de lockdown-maatregelen open en bloot gelegd.

Zowel op federaal als Vlaams niveau werden een reeks maatregelen genomen. Het onmiddellijk toepassen van het systeem van tijdelijke werkloosheid, het optrekken tot 70% van de werkloosheidsvergoeding en het opschorten van de degressiviteit, het sociaal energiefonds versterken, extra kinderbijslag voor families die inkomensverlies lijdten, extra budget voor voedselbonnen en aanvullende steun ... zijn goede maatregelen.

Toch gaat slechts een klein deel van de extra uitgaven naar mensen die al in of nabij armoede leefden, en naar mensen die door de coronacrisis in armoede gevallen zijn. De maatregelen hebben maar een deel van de bevolking enige zekerheid gegeven.

31 OCMW kreunt onder coronacrisis: "Er dreigt een sociaal bloedbad" Het Nieuwsblad. 03/05/2020. https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20200502_04942656

De factuur voor de directe sociale maatregelen voor de meest kwetsbare mensen bedraagt voor Vlaanderen ongeveer 55 miljoen, voor federaal is dat 165 miljoen. Tegenover de 1,3 miljard voor ondersteuning van tijdelijke werklozen en de miljarden die gaan naar bedrijven en zelfstandigen, is dit een peulschil.

Met voedselbonnen kun je de breed uitwaaiende armoede echter niet bestrijden. Ondanks de volheid van bevoegdheden verborg de Vlaamse regering zich (voor journalisten en) achter de rug van de krakkemikkige federale regering.

Tientallen jaren armoedig beleid³² worden vandaag afgestraft. Alle cijfers spreken boekdelen: 2020 en volgende jaren worden problematische jaren. Armoede wordt nog groter en gaat tegelijkertijd dieper.

De Vlaamse en Federale overheid hebben de verantwoordelijkheid om de stijgende armoede, de stijgende kwetsbaarheid van gezinnen en mensen te verhelpen. Zij kunnen een beleid voeren dat een herkansing is voor de samenleving.

De LAB toont aan dat Vlaanderen (en België) de coronacrisis is ingegaan vanuit een zwakke positie: de armoedekaart voor Vlaanderen kleurde eind 2019 al oranje. Tientallen jaren armoedig beleid zijn hiervoor verantwoordelijk. Corona zet deze mankementen op scherp, maar verandert onze samenleving niet. Integendeel, corona versterkt de ongelijkheid en versterkt de polarisering. De gevolgen van corona zijn meer en diepere armoede.

De komende uitdagingen zijn dus groot: de economische en sociale en klimaatcrisis vragen een doortastend sociaal-rechtvaardig beleid. Enkel door iedereen de mogelijkheden te geven om waardig te leven ook als het voor iedereen moeilijk gaat, kunnen we de komende grote uitdagingen aan. Maar dat komt niet vanzelf. Een ambitieuze Vlaamse en Belgische regering zijn nodig. De LAB verheldert waarop ingezet moet worden:

- 1.** Geef elk gezin een betaalbare en goede woning: investeer in sociale huisvesting, sociale verhuurkantoren, huurpremies, huisvesting voor dak- en thuislozen;
- 2.** Verlaag de drempel tot de arbeidsmarkt: zet in op alle personen die ver afstaan van de arbeidsmarkt, investeer in sociale economie, wees ambitieus in de ‘green new deal’, maak gebruik van sociale clausules;
- 3.** Bied betaalbare en kwaliteitsvolle zorg voor iedereen: breid wijkgezondheidscentra uit, verruim de derdebetalersregeling en verlaag de laagste remgelddrempel van de maximumfactuur;
- 4.** Zet in op inclusief armoedebelief: investeer in het sociaal middenveld en in lokale besturen, hun samenwerking is nodig voor een veerkrachtige samenleving;
- 5.** Geef iedereen een waardig inkomen: zorg voor hogere sociale minima en minimumlonen, stuur het groeipakket sociaal bij, creëer een fonds aanvullende steun dat OCMW’s in staat stelt om kwetsbare mensen extra te kunnen ondersteunen;
- 6.** Investeer in kwetsbare jongeren: begeleid van ouders en jongeren; ondersteun extra scholen met veel kwetsbare jongeren, verlaag de schoolfactuur, werk de digitale kloof weg;
- 7.** Investeer in het samenleven: rol een breed interfederaal actieplan tegen racisme en discriminatie uit dat op alle levensdomeinen samenleven bevordert;
- 8.** Zorg voor solidaire bijdragen van iedereen: maak de fiscaliteit in Vlaanderen en federaal eerlijk door sterkere progressiviteit, een vermogens(winst) belasting, en een solidariteitsbijdrage.

Een kleine greep uit meer dan 20 herkansingen voor de overheid.

Meer op www.komafmetarmoede.be

32 “10 armoedebarmeters: EEN DECENNIUM ARMOEDIG BELEID” <https://www.komafmetarmoede.be/publicatie/armoedebarmeter-2017/>

CONTACT

.....

Anne Van Lancker,
Voorzitter Decenniumdoelen

Michel Debruyne,
Coördinator Decenniumdoelen

info@decenniumdoelen.be

MEER INFORMATIE

.....

www.komafmetarmoede.be

**DECENNIOUM
DOELN**
KOMAF MET ARMOEDE